

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Pedagogická fakulta

Katedra primární pedagogiky

PRÁCE S NADANÝMI DĚTMI V
PŘÍPRAVNÝCH ODDĚLENÍCH ZUŠ

Work with talented children in preparatory detachment of
Basic artistic schools
Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce: Doc. PaedDr.. Miloš Kodejška, CSs.

Autor bakalářské práce: Jitka Pazderová

Studijní obor: Učitelství pro mateřské školy

Forma studia: prezenční

Diplomová práce dokončena: duben 2008

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Práce s nadanými dětmi v přípravných oddělení ZUŠ* vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury.

V Praze dne *11. 4. 2008*.....

Poděkování:

Ráda bych poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce Doc. PaedDr. Miloši Kodejškovi, CSc. za jeho bedlivý dohled a pomoc při jejím vypracování.

V Praze dne *11. 4. 2008* ..7.....

Úvod

Když jsem si vybírala téma této bakalářské práce, věděla jsem, že bude z oblasti hudební výchovy, a že její výsledek mi pomůže být lepším učitelem hudby. V základních uměleckých školách se zatím podle rámcových vzdělávacích programů, ani školních plánů neučí, a tak mě motivovalo, připravit pro děti plán, který bude obsahovat nejen látku, kterou se musí naučit, ale hlavně „cosi“, co je zaujme a dosud nudná hudební nauka je začne děti bavit. Přípravná hudební výchova na základních uměleckých školách je dobrou příležitostí, jak uplatnit tento nápad. Děti jsou totiž stále hravé z mateřských škol a z první třídy jsou zvyklé udržet pozornost, kdy je třeba. Tato kombinace je podkladem pro uplatnění Komenského hesla „Škola hrou“.

Děti mají v sobě zakódovanou chuť k soutěžení a ctižádostivost, aby mohli být stále lepší a lepší, než ti druzí. A to platí i v disciplíně hudební výchovy a vzdělávání. Toto mi dává příležitost být zde dětem jakýmsi soudcem, rozhodčím, komentátorem i spolubojovníkem, který je podněcuje a spravedlivě hodnotí jejich výkony.

V bakalářské práci, která má téma „Práce s nadanými dětmi v přípravných odděleních ZUŠ“, se zabývám nejen základními uměleckými školami jako takovými, jejich přístupem k přípravné hudební nauce, ale i dětmi, jejich pedagogicko – psychologickou charakteristikou a především jejich hudebními schopnostmi. Některé pak v praktické části zjišťuji ve zkoušce hudebnosti. V této části bakalářské práce také zjišťuji, jestli se hudebnost u dětí rozvíjí rychleji v podnětném prostředí. K tomu mi pomáhá experimentální výuka, která probíhala po dobu tří měsíců. Celkem to bylo 15 vyučovacích hodin.

Doufám, že výuka hrou se bude dětem líbit, a tím jim otevře dveře do světa hudby, který je plný krásy i tajemna.

Teoretická část

1. Historie a současné podmínky ZUŠ v ČR

Umělecké vzdělávání má na našem území dlouholetou tradici. Počátky hudebního vzdělávání sahají až do 17. století. Působením vynikajících kantorů v 18. století a vznikem městských hudebních škol ve století devatenáctém byla založena tradice organizovaného hudebního vzdělávání v českých zemích.

Počet hudebních škol se v době první republiky dále rozšiřoval a tehdy byl nad těmito školami stanoven i odborný dohled školní inspekce. Po druhé světové válce byl zaveden jednotný typ základních hudebních škol. V šedesátých letech 20. století se tyto školy transformovaly na lidové školy umění, ve kterých postupně vznikaly další obory: taneční, výtvarné a literárně–dramatické. V době tzv. normalizace význam těchto škol poklesl zařazením mezi školská zařízení. Teprve novelizace školského zákona po roce 1989 vrátila lidovým školám umění jejich původní statut školy a dala jim i dnešní název – základní umělecká škola. V současné době jsou základní umělecké školy součástí systému na sebe navazujícího uměleckého vzdělávání.

Základní umělecké školy umožňují podchytit a vzdělávat většinu nadaných i výrazně talentovaných dětí a odborně je připravit na neprofesionální uměleckou činnost, popřípadě na studium ve středních a vysokých školách uměleckého nebo pedagogického zaměření a na studium na konzervatořích.

Umělecká tvorba je jedním z nejznámějších produktů naší země a většina našich světově uznávaných umělců a dalších kvalitních profesionálů získala základy svého uměleckého vzdělání právě v základních uměleckých školách. Jejich struktura, široká síť a provázanost v systému uměleckého vzdělávání nemá dnes srovnání v evropském ani světovém měřítku.

Současné podmínky základních uměleckých škol se řídí podle současných školských trendů. Vznikají tedy rámcové vzdělávací programy i pro základní umělecké školství. Jak se mění doba, tak se mění i zájmy dětí a mládeže. Dnes je zapotřebí

vzdělání v oboru hudby pojímat komplexně. Nelze striktně oddělovat např. zpěv od pohybu, v souborové činnosti se prolínají zpěv, pohyb, často i taneční prvky.

Negativním jevem současné doby je možnost u některých dětí pozorovat nesoustředěnost a přebíhání od jedné činnosti ke druhé a tak je tomu i v hudební oblasti: od jednoho nástroje k druhému nebo dokonce předčasné ukončení studia z důvodu mnoha jiných aktivit. Výsledkem pak často bývá, že žádná započatá činnost se nedokončí.

Hudební obor v základním uměleckém vzdělávání umožňuje dětem prostřednictvím soustavné aktivní a poučené interpretace, popřípadě vlastní tvorby a prostřednictvím osvojení si základních a nezbytných vědomostí získaných z oblasti hudební teorie využívat hudbu jako prostředku vzájemné komunikace i osobního uměleckého sdělení. Vliv hudby na člověka je po psychické stránce velmi kladný. Celkově však lze říci, že se člověk skvěle uvolní, protože hra vyžaduje celou jeho pozornost. Cvičí se koncentrace, smysly, hudební cítění, sluch. Neprofesionální hraní je hraní pro radost a působí velmi pozitivně na nervovou soustavu.

Vzdělávací obsah hudebního oboru je tvořen očekávanými výstupy, které jsou naplňovány ve třech vzájemně provázaných a podmiňujících se oblastech: Individuální interpretace a tvorba, Skupinová interpretace a Nauka o hudbě. V oblasti individuální interpretace a tvorba je žákovi umožněno osvojit si hru na nástroj, zpěv popřípadě hudební kompoziční techniku - skladbu. Žák nejprve získává elementární hudební návyky a dovednosti a následně je rozvíjí nejen jako sólista, ale i jako spoluhráč v komorní a souborové hře nebo ve sborovém zpěvu v rámci oblasti skupinové interpretace. Později může uplatnit získané znalosti a vlastní talent v oblasti improvizace, komponování hudby, využívání moderních technologií v hudbě atp. Vzdělávací oblast nauky o hudbě umožňuje dětem orientovat se ve světě hudby, využívat a přenášet zkušenosti, dovednosti a vědomosti získané z praktických činností do vnímání hudby, prostřednictvím aktivního poslechu pak poučeněji interpretovat hudební dílo a kriticky je hodnotit.

Realizace vzdělávacího obsahu této oblasti předpokládá činnostní pojetí výuky.

1.1 Charakteristika současného stavu vzdělávání

Zatímco základní školy začaly od září roku 2007 učit podle školních vzdělávacích programů, mají základní umělecké školy tvorbu těchto programů teprve před sebou. V současné době se dokončuje první, pilotní verze rámcového vzdělávacího programu pro umělecké obory základního uměleckého vzdělání, na jehož základně budou základní umělecké školy svůj školní vzdělávací program tvořit.

Školy získají Rámcovým vzdělávacím programem více volnosti ve využívání hodinových dotací, v metodách a formách práce. Škola například nebude muset v hudebním oboru zařazovat hudební nauku každý týden hodinu od prvního do pátého ročníku, ale třeba jen ve vybraných ročnících 1. stupně. Závazné v tomto případě pro školu budou pouze očekávané výstupy, kterých má žák na konci 1. stupně dosáhnout. Obdobně tomu bude například i v sólové a skupinové (souborové) hře. Každý žák, a tedy i škola, bude mít možnost se výrazněji prosadit. Žák se bude moci například rozhodnout, zda bude raději pokračovat k sólovému vyjádření nebo ke kvartetu, souborové hře apod., a škola mu to bude moci umožnit. Podobné možnosti budou poskytovat s ohledem na svá specifika i ostatní umělecké obory.

Zásadně by se měl také změnit přístup k dítěti. Nepůjde primárně o to, naučit žáka bezvadně hrát nebo za každou cenu vyhrávat soutěže, ale prostřednictvím umění jej formovat jako člověka, který bude schopen vnímat umění a poučeněji se vyjadřovat uměleckými prostředky.

V současné době se také uvažuje o konceptu „Umělecké přípravy“ jako přípravného studia. V něm by měli žáci možnost seznámit se prostřednictvím integrované výuky s různými druhy umění a účastnit se různých tvůrčích aktivit. Svým způsobem se vypracovat a posoudit, v čem by rádi pokračovali.

1.1.1 Přípravná hudební výchova

Přípravné studium zahrnuje poznávání, ověřování a rozvíjení předpokladů a zájmu dětí o umělecké vzdělávání. Žáci jsou vedeni k základním návykům a dovednostem, které jsou důležité pro jejich další umělecký vývoj.

Přípravná hudební výchova je primárně určena dětem ve věkové hranici od pěti do sedmi let, jež mají zájem o hru na nástroj nebo hlasovou výchovu. V prvním pololetí se děti zúčastňují kolektivní hudební výchovy, při níž jsou aktivně seznamováni se základními hudebními znalostmi, které budou potřebovat pro hru na jimi zvolený nástroj. Po pololetí jsou děti rozděleni k jednotlivým pedagogům do nástrojových skupinek, v nichž se rozvíjí elementární dovednosti ve hře na nástroj.

V rámci výuky přípravné hudební výchovy je u žáků prvotně rozvíjena intonační představivost, spontaneita, rytmické i hudební cítění, druhotně pak hudební paměť. Oproti dřívějším dobám probíhá dnes také pomocí výukových metod a forem práce, které využívají moderních pomůcek (počítače a odpovídající software, multimediální pomůcky atd.) a také významné místo zastává především didaktická hra. Ta efektivně přispívá k přirozenému rozvoji osobnosti dítěte, nenáročnou, zajímavou a hlavně zábavnou formou.

1.2 Výběr nadaných dětí z MŠ

Cílem uměleckých škol je nejen zajistit si žáky pro svou činnost, ale také podchytit hudebně nadané děti a pomoci jim v rozvoji jejich schopností.

Výběr má být koncipovaný jako přirozená součást výchově-vzdělávacího procesu. Nejde o jednorázovou akci, která předchází výuce. První projevy nadání se začínají projevovat, až během výchovy a vzdělávání (včetně rodinné výchovy). Smyslem výběru jako procesu podřízeného cílům výchovy a vzdělávání není „nálepkování“ talentů, ale optimalizace jejich formování.

Členové výběrového týmu by měli být ve složení alespoň dvou specialistů v oboru (tzv. odborný pedagog).

Ne každý, kdo byl jednou vybrán, musí ve výběru setrvat (přestane-li plnit výběrová kritéria/odchází). Ale i naopak dítě, které nesplnilo kritéria nižší výběrové etapy, může být do výběru zařazeno později, začne-li se jeho talent výrazněji rozvíjet ve vyšší věku. Těchto

Do programů jsou nadané a talentované děti zařazovány na základě identifikace a několikastupňového výběru. První posouzení provádí rodiče nebo pedagog v mateřské škole, dále děti absolvují testování struktury reprodukčních dovedností, tj. zpěv, intonace, rytmus.

Výběr nadaných dětí z MŠ je odlišný od jednotlivé umělecké školy. Základní umělecká škola Josefa Suka v Benešově realizuje výběr přihlášených a doporučených dětí vždy na přelomu května a června, kdy zjišťují již zmíněné dovednosti. Hlavní rozhodnutí o přihlášení dítěte do základní umělecké školy mají vždy rodiče bez ohledu na výsledek výběru.

2. Pedagogicko – psychologické přednosti rozvoje hudebnosti

2.1 Charakteristika dětí v předškolním věku a na počátku školní docházky

V období předškolního věku dětí je hudební vývoj nedílnou součástí obecného tělesného i duševního vývoje. Dědičné a vrozené dispozice, které se výchovou jen probouzejí, určují, zda bude jedinec v hudební oblasti úspěšný. Hudební vývoj je nepřetržité propojení s organismem člověka a hudebně-výchovným prostředím.

V otázce duševního a hudebního vývoje názor většiny psychologů spadá do oblasti rozumových schopností, kde není duševní vývoj lineární a přímočarý. Má stupňovitou povahu a neprobíhá plynule, ani rovnoměrně. Po přípravné fázi přichází období zrychleného vývoje, kde probíhají kvalitativní změny. Ty se pak v období relativního klidu ustalují, zdokonalují a vytvářejí podmínky pro další rozvoj.

Období vývoje dětí do 6. až 7. roku můžeme rozdělit na několik částí:

- období nemluvněcí a batolecí
- období návštěvy mateřské školy
- období mladšího školního věku

První výrazný rozvoj hudebně - psychologického vývoje je zaznamenáván okolo 3. roku života dítěte, kdy se rozvíjí tzv. sluchový analyzátor, jedinec se pokouší o intonaci písní a zvukových projevů ze svého okolí a zároveň i o vlastní tvořivé projevy. Od šestého (v některých případech už od pátého) roku morfologicky vyžívá sluchový a pohybový aparát, současně s ním i hlasivky, sílí také hlasivkové svalstvo. Proto toto období umožňuje intenzivní rozvoj pěveckých dovedností a hlasový rozsah se v časovém průběhu zvýší až na 9 tónů. Zde by měl být tento vývoj dále podněcován a rozvíjen. Rozvoj motoriky se zlepšuje v koordinaci tělesných pohybů a charakterem hudby. Současně s tím vznikají i předpoklady pro hru na hudební nástroje.

V období, kdy většina dětí navštěvuje mateřskou školu, jsou děti rozvíjeny po hudební stránce díky Rámcovému vzdělávacímu programu pro předškolní vzdělávání, je rozvíjen především sluchový a pohybový analyzátor, který umožňuje lepší soustředění se na poslech a chápání vokální a instrumentální hudby, a také schopnost rozlišení výšky tónů, která vzroste ve věku od šesti do sedmi let téměř dvojnásobně. Biologické zrání také způsobuje, že sílí hlasivkové svalstvo a utváří se síla hlasu, upevňují se pěvecké dovednosti. Ve věku 4-6 let by děti měly rozlišovat základní hudebně výrazové prostředky (rychle nebo pomalu, vysoko nebo nízko, potichu nebo nahlas), důležitý je také rozvoj hudební paměti a představivosti, také rytmického cítění například pomocí Orffových nástrojů. Dítě získalo předpoklady pro spojení hudby a pohybu, jejich propojení v práci v mateřské škole se jemu rozvíjí emoční cítění k hudbě a také usnadňuje pochopení hudby.

Další kvalitativně odlišné stadium se vyskytuje mezi 6. a 7. rokem života dítěte, kde morfologicky dozrává sluchový a pohybový analyzátor a zvyšuje se schopnost pro rozlišování výšky tónů. Kvalita hudební výchovy podporuje nejen hudební rozvoj, ale kladně působí i na psychiku dítěte. Také se utváří analyticko-syntetické myšlenkové operace, které vedou k počátkům psaní, počítání, komparace aj. To má velký význam na rozvoj hudebnosti..

2.2 Charakteristika základních hudebních schopností dětí v předškolním věku a na počátku školní docházky

Vnímání světa dětmi od tří do šesti let je komplexní a kvalita a kvantita hudebních schopností je ovlivněna postupem času a vývojem jedince, vlohovým základem, podnětností prostředí a na věku jedince. Hudební schopnosti zařazujeme do kategorie speciálních schopností. Jsou to psychické struktury a vlastnosti jedince, které odpovídají požadavkům hudebních činností a zajišťují jejich přiměřenou úspěšnost.

Hudební schopnosti se dělí na: Hudebně sluchové, které v sobě zahrnují citlivost pro výšku, barvu, délku, hlasitost, melodii a harmonii, psychomotorické, do nichž patří rytmus, metrum, pulzace a tempo a analyticko-syntetické, kam spadá hudební paměť, tonální cítění, rytmické cítění a hudební představivost.

2.2.1 Hlasitost

Hlasitost tónů je jedinečným odrazem intenzity zvuku ve vědomí jedince. Intenzita tónů je pojem spadající do akustiky a přímo závisí na rozkmitání zvukových vln. Hlasitost vyšší je tedy vyšší frekvence kmitů vln a naopak: zvuk s nižší intenzitou vnímá lidské ucho jako tišší. (11., s. 65)

Vnímání hlasitosti je tedy věcí subjektivní a záleží na uzpůsobení středního ucha.

2.2.2 Barva tónů

Z hlediska akustického se jedná o smíšené zvuky. Barva, neboli tímbr, se skládá ze základního tónu a celého spektra harmonických tónů. Obecně možno říct, že tóny s malým počtem harmonických tónů zní měkce až dutě, vysoký počet naopak plný a ostrý tón. Každý nástroj má svůj tímbr, protože každý jinak rozechvívá zvukové vlny. Barvu ovlivňují také tzv. přechodové děje při vzniku tónu. Například struna u houslí, tátáž struna má různou barvu vznikne-li tón rozkmitáním smyčce, úderem kladívka nebo trsnutím.

Barva je důležitou složkou hudebního výrazu, instrumentace skladby a v některých dílech i hlavním výrazovým prostředkem. (11., s. 70)

2.2.3 Výška tónů

Výška tónu se úzce pojí s barvou a hlasitostí tónů. Určuje ji frekvenční rozhraní, které se dá, na rozdíl od barvy a hlasitosti, přesně zapsat do notové osnovy a stejně tak i reprodukovat. Se změnou výšky se mění i kvalita tónu a někdy i hlasitosti.

Výška se dá pomocí barvy i popsat: vysoké tóny se nám mohou zdát tenčí, lehčí, světlejší, oproti tomu tóny nízké jsou temné, masivní, tlusté. Dětem se výška takto dobře a často hodnotí, ovšem obracejí se spíš k tónové stránce, protože pojmy používané k označení hudební výšky jsou pro ně zatím abstraktní. (11., s. 73)

2.2.4 Rytmus

Rytmus představuje členění přirozeného hudebního pohybu do pravidelných úseků nebo průběhu skladby střídáním přízvučných a nepřízvučných či delších a kratších tónů (dob). Jde tedy o pohyb v taktu, který je dán délkou not a jejich střídáním. Rytmus je v notovém zápisu znázorněn tak, že úder v taktu nejsou rozmístěny pravidelně v celých dobách (celá nota, pomlka), avšak i v dobách půlových, čtvrt'ových, osminových, šestnáctinových.

Spolu s melodií a harmonií patří k základním prvkům, definujícím hudební projev.

2.2.5 Metrum

Metrum je systém, který člení časový průběh hudební skladby a sled tónů na základní celky, organizované z relativně stejných úsecích, seskupených podle principu přízvučnosti a nepřízvučnosti. Určuje tedy rytmus hudební skladby (resp. popisuje koncept jejích rytmických jednotek) v rámci taktu a její charakteristiku z hlediska přízvučných a nepřízvučných dob.

2.2.6 Pulzace

Pulzace je pravidelný úderový sled, který se pravidelně vrací ve zcela stejných časových odstupech počítacích dob. Pravidelně se střídající chod přízvučných a nepřízvučných dob

2.2.7 Tempo

Tempo je v podstatě rychlost, jakou má být hudební skladba provedena. V notových zápisech se objevují tato základní tempa: largo (široce), tento, adagio (pomalu), andante, moderato (mírným pohybem), allegretto (mírně rychle), allegro (rychle, vesele), vivace (živě), presto (velmi rychle). K nim může být přidáno další zpřesňující určení: assai (dosti), motto (velmi), non troppo (ne příliš) nebo se základní údaj stupňuje: prestissimo (co nejrychleji).

2.2.8 Hudební paměť

Z vymezení obecné paměti vychází charakteristika paměti hudební. Paměť pro hudbu můžeme definovat jako schopnost nervové soustavy člověka uchovat vnímanou hudbu, specifickou hudební informaci i hudební prožitek a později ji znovu vybavit, pracovat s ní a případně reprodukovat v původní podobě a časově prostorovém pořadí. (11., s. 109)

Paměť je považována za klíčovou hudební schopnost. Nelze si bez ní představit jakoukoli hudební operaci či činnost. Je nepostradatelná pro kontinuitu hudebního vědomí. Vynikající hudební paměť bývá složkou hudebního talentu, ovšem nezbytnou schopností je nejen pro profesionálního hudebníka, ale pro každého, kdo chce navazovat jakékoli kontakty s hudbou a realizovat se v její sféře, i pro hudbymilovného posluchače.

Paměť, a to nejenom hudební, můžeme vyčlenit do tří po sobě jdoucích fází:

- vstup a osvojení
- zapamatování
- vybavení vnímaného

Dělí se také na krátkodobou a dlouhodobou.

Paměť je tedy rezervoárem zážitků, obrazů, vjemů, je to schopnost vnímat,

uložit si informace určitého druhu a to takovým způsobem, který umožní jejich opětovné vybavení.

2.2.9 Hudební představivost

Představivost je schopnost pracovat s obrazy, které jsou uloženy v hudební paměti, popř. je kombinovat.

Hudební představivost je však vázána nejen na množství, ale i na kvalitu fixovaných obsahů v paměti. Znamená to umět se dívat a umět slyšet, pozorovat i jemné objekty a umět si tyto detaily potom dát do souvislostí, pochopit jejich funkce a vztahy v celku.

Jsou-li hudební schopnosti nadprůměrně vyvinuty, můžeme mluvit o hudebním nadání jedince.

2.3 Hudební nadání

Hudební nadání je obecně považováno za kvalitativně vyšší projev hudebnosti. Spojuje v sobě jak schopnosti emocionální prožitku při vnímání hudby, které přináší jedinci uspokojování jeho potřeb, tak i schopnost samostatného učení a tvořivého osvojování hudby.

Hudební nadání můžeme rozdělit do dvou základních složek: složku aktivační, do které patří motivace a zaměření osobnosti, a složku předpokladovou. Do té můžeme zařadit například tělesné vlastnosti, schopnosti a dovednosti (všeobecné i hudební). Tyto složky se vzájemně prolínají a tvoří hudebnost.

Praktická část

3. Výzkum hudebnosti u 5 a 6 letých dětí

3.1 Předmět a cíle výzkumu, pracovní hypotéz, organizace experimentu

Předmětem výzkumu je zjištění hudebnosti dětí v předškolním a mladším školním věku v přípravných odděleních ZUŠ.

Cíl výzkumu:

Cílem výzkumu bylo přiblížit vliv hudebních činností na rozvoj stanovených hudebních schopností dětí v předškolním věku a na počátku jejich školní docházky. Navrhnout a realizovat vlastní postupy pro přípravnou hudební výchovu (PHV) v ZUŠ, ověřit jejich účinnost a kvalitu.

Pracovní hypotézy:

1) Rozvoj hudebních schopností u dětí v přípravné hudební výchově je závislý na hudebně podnětném prostředí, tedy na komplexní hudební výchově.

2) Častá práce s rytmickými pomůckami urychluje rozvoj některých hudebních schopností, které byly předmětem experimentu.

Organizace experimentu:

Experiment jsem provedla v ZUŠ Josefa Suka v Benešově. Výzkumný vzorek jsem náhodně vybrala ze skupiny 54 žáků, kteří dochází do hodin přípravné hudební

výchovy. Děti byly ve věku od 5 do 7 let. Pracovala jsem se vzorkem 10 dětí. Věk, který je uváděn na arších je zaznamenán v první zkoušce hudebnosti. S dětmi jsem pracovala v rámci výuky přípravné hudební výchovy, ale plnění nestandardizovaného testu hudebních schopností probíhalo individuálně, jejich výkon byl zaznamenáván do předem připravených archů. Výzkum probíhal ve třech etapách:

– úvodní test hudebnosti (pretest)– ve druhé vyučovací hodině (celkový počet hodin byl 15)

– uplatnění vlastních námětů pro přípravnou hudební výchovu – do 13. 12. 2007

– závěrečná zkouška hudebnosti (retest) – následnou hodinu 17.12. a 20. 12. 2007

Všechny výsledky experimentu jsem porovnála a toto srovnání bylo podkladem pro analýzu a vyhodnocení hypotéz.

V práci jsem použila tyto metody výzkumu: - test
- experiment
- pozorování

3.2 Úvodní zkouška hudebnosti - pretest

V úvodní zkoušce hudebnosti, v tzv. pretestu jsem zkoumala úroveň hudebnosti dětí při jejich vstupu do základní umělecké školy. Při jeho sestavování jsem se inspirovala skripty od Miloše Kodejšky „Hudební výchova dětí předškolního věku II.“

Test jsem motivovala pohádkou O veselé mašince, kterou jsem sama zpracovala (viz příloha 11), k motivaci mi posloužily i jednotlivé obrázky k pohádce (ukázka viz příloha č.12 -14). Jednotlivé úkoly jsem motivovala tak, aby navazovaly na původní motivační pohádku. Výsledky testu jsem zaznamenávala do předem připravených archů (viz příloha č. 1 – 10).

Test se skládal ze čtyř částí a každá část zkoumala jinou oblast. Byly to: *hudebně sluchové schopnosti, rytmické cítění, melodické cítění a zpěv*. V každé oblasti jsou 1 – 3 kategorie; Oblast zpěvu: *zpěv jakékoliv písně v libovolné hlasové poloze, zpěv písně v tónině - D dur a vokální reprodukce tónů*. Do hudebně sluchových schopností spadala *citlivost pro hlasitost, rozlišování výšky tónů a rozlišení stoupající a klesající melodie*. V oblasti rytmického cítění jsem posuzovala *citlivost pro rytmickou pulzaci, citlivost pro změny tempa a reprodukci rytmických modelů*. Oblast melodického a tonálního cítění měla tyto kategorie *poznávání známé písně a citlivost pro dokončení nebo nedokončení melodie na tónice*.

Každá kategorie byla hodnocena body v rozmezí 0 – 4, takto:

0 bodů: značil nezájem dítěte pracovat,

1 bod: byl za velmi časté chyby v plnění úkolu, podprůměr

2 body: představoval relativní splnění úkolu, vyskytovali se občasné chyby, průměr

3 body: vyjadřovaly správné splnění úkolu, nadprůměr

4 body: bez chyb, správné splnění se spontánním a emocionálním zapojením, velmi vysoký nadprůměr

Test hudebnosti

Zpěv

Zpěv jakékoliv písně v libovolné hlasové poloze

Motivace: „Já už jsem mluvila a zpívala dlouho, teď je řada na tobě. Zazpívej mi jednu písničku, kterou si sám (sama) vybereš. Veselinka totiž hrozně ráda poslouchá děti kolem sebe, které rády zpívají.“

Zpěv písně v tónině - D dur

Motivace: „Teď zkusíš zazpívat jinou písničku. Můžeš si ji ale vybrat (Jede vláček motoráček, Kočka leze dírou, Myšičko myš, Maličká su). Klavír ti napoví, jak začneš“

Vokální reprodukce tónů

Motivace: „Tak, a teď vyzkoušíme něco jiného. Jak mašinka putovala krajinou, tak si někdy houkla, ale pokaždé jinak, zkus to taky.“

Hudebně sluchové schopnosti

Citlivost pro hlasitost:

Úkol a motivace: „Jak mašiny jezdí někdy v tunelem a jindy mimo něj, tak i ta naše Mašina jak jezdí a zpívá. Poznáš, jestli jede v tunelu nebo mimo něj? Když je vlak v tunelu, tak my skoro neslyšíme, jak houká. Já ti zahraji dvě písničky a ty mi pak řekneš, kdy písnička projížděla

tunelem a byla slyšet málo a kdy písnička jela krajinou a v tunelu
nebyla, a proto byla slyšet mnohem lépe.

úkol č.1 – pp, ff úkol č.2 – ff, pp úkol č.3 – mf, mp

Ukázka:

- 1) mimo tunel – ff
- 2) v tunelu – pp

Rozlišování výšky tónů

Úkol a motivace: „I vlaky mohou být někdy nemocné, mohou jim zrezivět kolečka.
A když je nemocný vlak, tak taky mívá špatnou náladu, to potom
bručí jak medvěd a nic ho nebaví. Poznáš, kdy má naše mašina
dobrou náladu a kdy špatnou?“

úkol č.1 – malé d

úkol č.2 – Es3

- Ukázka:
- 1) c1 pro špatnou náladu
 - 2) d2 pro dobrou náladu

Rozlišení stoupající a klesající melodie

Úkol a motivace: „Ale nálada se hned tak nezmění, mění se postupně. Zahraji ti
ukázku, kdy se nálada lepší:

a kdy horší:

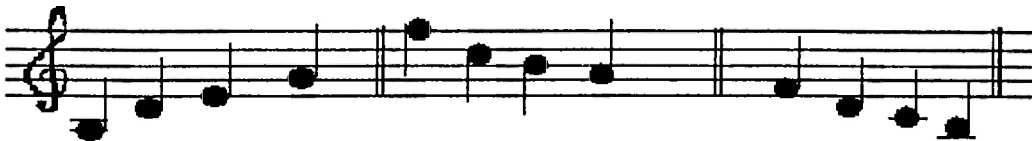

Poznáš sám (sama), kdy se naší mašině nálada zkažila a kdy zlepšila?“

úkol č. 1

úkol č. 2

úkol č. 3

Rytmické citění

Citlivost pro rytmickou pulzaci

Úkol a motivace: „Teď necháme mašinku pěkně odpočívat a podíváme se na louku, kde si hrají kluci na vojáky. Víš co? Zkusíme si spolu zazpívat písničku Travička zelená a do ní budeme pochodovat jak ti kluci. Pak to zkusíš sám (sama) a pomůže ti jenom klavír.“ (ten zdůrazní vždy první a druhou dobu)

Ukázka:

Citlivost pro změny tempa

Úkol a motivace: „Tak, a jsme zpět u vlaků. Teď ti budu hrát melodii a ty máš za úkol poznat, jestli se naše písničková mašina rozjíždí, nebo zastavuje.“

Ukázka: 1) Píseň Huboval vrabčák – zpomaluje

2) Utíkej Káčo - zrychluje

úkol č. 1 – Adámku náš – zrychluje

úkol č. 2 – Holka modrooká - zpomaluje

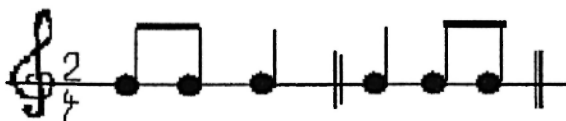
Reprodukce rytmických modelů

Úkol a motivace: „Viš, co se stane, když zavoláš v jeskyni? To, co řekneš, se ti ozve zpět. Tomu se říká ozvěna. Tak si na takovou ozvěnu zahrajeme. Já něco vytleskám a ty to po mě zopakuješ. Nejdřív to ale budeme opakovat spolu.“

Ukázka:

č. 1

č. 2

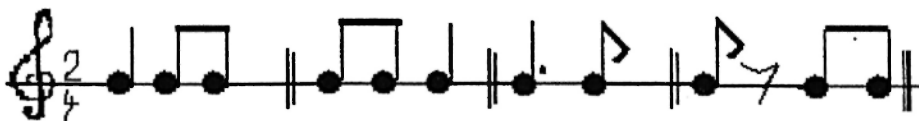

úkol č. 1

úkol č. 2

úkol č. 3

úkol č. 4

Melodie, tonální cítění

Poznání známé písně

Úkol a motivace: „Dneska jsme zpívali hodně písniček, zkusíš nějakou poznat?“

úkol č. 1: píseň Maličká su

úkol č. 2: píseň Skákal pes

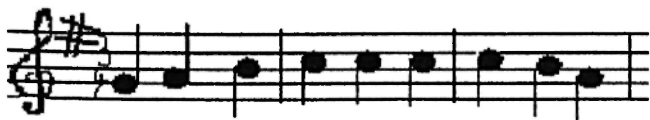
Citlivost pro dokončení nebo nedokončení melodie na tónice

Úkol a motivace: „Zahrajeme si na detektivy. Zahraji ti několik skladbiček a některé z nich skladatel nestihl dokončit. Poznáš, která je dokončená a která se musí ještě dokončit?“

úkol č. 1

úkol č. 2

úkol č. 3

3.3 Učební plán pro hudební experiment

Při návrhu plánu jsem vycházela z rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání a vědomostí, které by měli děti po absolvování přípravné hudební výchovy znát.

3.3.1 Rámcový vzdělávací program v hudebních činnostech

Vzdělávací obsah je v rámcově vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání ucelen do pěti vzdělávacích oblastí. Hudební činnosti prostupují všemi oblastmi.

Dítě a jeho tělo

Význam hudebních aktivit pro fyzické zdraví a pohodu, relaxaci i aktivizaci, rozvoj jemné i hrubé motoriky, manipulačních dovedností.

Dítě a jeho psychika

Hudba podporuje duševní pohodu, psychickou zdatnost, vnímavost, vůli a city, rozvíjí řečové schopnosti a jazykové dovednosti, komunikaci, připravuje k výuce čtení a psaní, rozvíjí fantazii a tvořivost.

Dítě a ten druhý

Hudební a hudebně pohybové hry dávají příležitost ke spolupráci, k nácviку sociálních rolí, k vytrvalosti a zodpovědnosti, k přijetí a dodržování pravidel, vedou k vytváření pozitivní vzájemné závislosti, dávají prostor k obdarování druhých, k uznání, ocenění a úctě.

Dítě a společnost

Osvojování lidových písní, dětské hry, seznámení s uměleckými díly podporuje vytváření pocitu zakotvenosti ve společnosti, umožňuje dítěti prožít sounáležitost v menší či větší sociální skupině. Hudba je "dech duše" - nese duchovní hodnoty společenství.

Dítě a svět

Prostřednictvím hudebních činností a tradice se dítě seznámí s jinými kulturami, jazykem, hodnotami, přes zakotvení ve vlastní kultuře je provázáno cizími kulturami, je vedeno k toleranci.

3.3.2 Výukový plán

Celkový plán:

Přípravná hudební výchova

Přípravná hlasová výchova

Přípravná hudebně - pohybová výchova

- jejich kombinace v hodinách

TEORETICKÉ ZNALOSTI POZNÁVANÉ V HUDEBNÍCH ČINNOSTECH:

- zvuk, tón a jeho vlastnosti: barva, výška síla délka,
- hudební nástroje,
- melodie (klesající, stoupající),
- dynamika (základní označení: p, mf, f),
- notová osnova
- znalost not od hodnoty C₁ po A₂ v houslovém klíči, rozpoznat klíč houslový (G-klíč) a -basový (f-klíč)
- poznání hodnot not a odpovídajících pomlk (celá, půlová, čtvrt'ová, osminová, šestnáctinová), rytmus (především ve 4/4 a 3/4 taktu),
- rozpoznat rozdíl mezi legatem a staccatem (vycházet z písní)

PRAKTICKÉ ČINNOSTI:

- poslechové a percepční činnosti
 - hra „Na detektivy“ – poslech úryvku skladby, úkolem je poznat nástroje hrající v ukázce
 - poslech různých tónů a zvuku, jejich vnímání, určování jejich výšky, síly, délky

- vnímání charakteru hudby, její dynamiku, zesilování, zeslabování (crescendo, decrescendo)
 - paměť pro rytmus – rytmus vytvářený učitelem, opakování dětí
- hudebně pohybové hry a cvičení
- pohybové hry: „Točíme kolečko, Ťuk, ťuk, co to je, Meluzína, Podej mi ruku svou“
 - reakce na změnu tempa – chůze, běh
 - cit pro pravidelnou pulzaci – pochod
 - reakce pohybem na formu a dynamiku skladby
- pěvecké činnosti
- přípravná a průpravná cvičení
 - intonační cvičení v rozsahu 1. – 5. st. Dur, popř. postupné přidávání tónů
 - opěrné písně
 - hra „Na ztracenou melodii, Na ozvěnu, Na štafetu“
- instrumentální činnosti a rytmizace říkadel
- Česká Orffova škola,
 - Orffovy nástroje, práce s nimi
 - doprovod písní pomocí bubínku, ozvučných dřívě, tamburíny a trianglu
 - hra na tělo
 - rytmizace podle not „Tytání“

Ukázka přípravy na hodinu přípravné hudební výchovy

Cílová skupina: PHV 5 - 7 let

Vyučující:

Cíl hodiny:

– osvojení si některých poznatků a hudebních dovedností, rozvoj zájmu o formy sdělení verbální i neverbální (hudební, pohybové, dramatické)

- naučení nové písni Skřítkové zedníci

Úvod:

Na začátku seznámím děti s obsahem hodiny.

Motivace:

Pohádka „Ať žijí duchové – rozhovor s dětmi“ kdo ji zná, o čem je, co se jim tam nejvíc líbilo?

Plán hodiny:

Učitel připomene pohádku, která obsahuje i novou písničku.

Děti si zatancují s klavírním doprovodem pohybovou hru „ Podej mi ruku svou“ – motivace: „Děti přece také vždy drželi při sobě, když chtěly něčeho dosáhnout.“

Melodie klesavá, stoupavá – hra „Na slunce a mlhu“ – ukázka – klavírní doprovod – zahraje melodii klesavou nebo stoupavou a děti mají za úkol klesnout a schovat se pod lavici– změnit se na těžkou černou mlhu nebo naopak stoupnou na židli a „vystoupat“ za sluncem.

Učitel znovu připomene pohádku, která obsahuje i novou písničku. Poté děti rozezpívá a metodicky začne děti učit píseň (hrou na ozvěnu, na ztracenou melodii....)

S dětmi zkusíme zazpívat písničku bez hudby. Doladíme místa, která jim dělají větší potíže.

S doprovodem zazpíváme s dětmi celou písničku a určíme několik sólistů jako Brtníka z Brtníku. Ostatní v repetici opakují s ním.

Děti rozdělíme do dvou skupin. Jedna skupina bude zpívat. Druhá si rozdá Orffovy nástroje a zadáme dětem, co kdo bude hrát.

Druhá skupina si na písni vyzkouší svůj doprovod. Dřívka budou ťukat vždy na první dobu, tamburína zazní vždy do pomlky a bubínek na druhou dobu.

Každý se ujme své role a celá písnička i s doprovodem se nakonec zopakuje. Vyučující doprovází třídu hrou na klavír či kytaru.

Závěr:

Zhodnotím hodinu (jednotlivé dílce hodiny) a chování dětí. Všichni si zatleskáme.

3.4 Závěrečná zkouška hudebnosti

Po třech měsících výuky jsem děti podrobila druhém – závěrečnému testu. Tento test byl shodný s prvním testem, aby byl výsledek objektivnější, úroveň obtížnosti bude stejná.. Myslím si totiž, že si děti první test nezapamatovali tak dobře, aby jej mohli znovu využít. Děti test opět plnily individuálně.

4. Výsledky výzkumu a metodické náměty pro praxi

4.1 Interpretace výsledků

Výsledky testů hudebnosti jsem zapsala do tabulky, ta obsahuje celkové součty bodů prvního a druhého testu u jednotlivých dětí. Testy dětí jsou uvedeny v přílohách 1 – 10.

tabulka č. 1

jméno dítěte	celkový počet bodů: PRETEST	celkový počet bodů: RETEST
Monika	38	41
Martin	30	34
Alžběta	38	41
Adam	34	36
Zdena	33	35
Klára	38	37
Maxim	33	35
Viktor	36	39
Karel	39	40
Karolína	26	26

Druhá tabulka obsahuje pouze část rytmického cítění. První číslo znamená počet bodů v kategorii citlivost pro rytmickou pulzaci, druhé počet bodů v citlivosti pro změnu tempa a třetí body v reprodukci rytmických modelů. Číslo za rovnítkem značí součet bodu v oblasti rytmického cítění.

Tabulky jsou sestaveny tak, aby byly dobře znatelné výsledky pro posouzení hypotéz.

tabulka č. 2 – rytmičné cítění

jméno dítěte	počet bodů: PRETEST	počet bodů: RETEST
Monika	4+4+3 = 11	4+4+4 = 12
Martin	2+3+2 = 7	3+3+3 = 9
Alžběta	4+3+2 = 9	4+4+3 = 11
Adam	3+3+2 = 8	3+3+3 = 9
Zdena	4+4+2 = 10	4+4+3 = 11
Klára	3+4+2 = 9	3+4+2 = 9
Maxim	3+3+2 = 8	3+3+3 = 9
Viktor	4+4+2 = 10	4+4+3 = 11
Karel	3+4+3 = 10	3+4+3 = 10
Karolína	3+3+2 = 8	3+3+2 = 8

Tabulka č. 3 obsahuje část hlasové interpretace. První číslo znamená počet bodů v kategorii - zpěv jakékoliv písně v libovolné hlasové poloze, druhé počet bodů ve zpěvu písně v tónině D dur a třetí body ve vokální reprodukci tónů. Číslo za rovnítkem značí celkový součet bodů.

tabulka č. 3 - zpěv

jméno dítěte	počet bodů: PRETEST	počet bodů: RETEST
Monika	3+3+2=8	3+3+3=9
Martin	2+3+2=7	2+3+2=7
Alžběta	3+4+3=10	4+4+3=11
Adam	4+4+4=12	4+4+4=12
Zdena	3+3+3=9	3+4+3=10
Klára	4+4+2=10	4+4+2=10

Maxim	$3+3+2=8$	$3+3+3=9$
Viktor	$3+4+3=10$	$3+4+4=11$
Karel	$3+4+3=10$	$3+4+4=11$
Karolína	$2+3+2=7$	$2+3+2=7$

Ve čtvrté tabulce jsou zapsány výsledky hudebně sluchových schopností dětí. První číslo znamená počet bodů v kategorii - citlivost pro hlasitost, druhé počet bodů v rozlišování výšky tónů a třetí body z rozlišení stoupající a klesající melodie, číslo za rovnítkem značí celkový součet bodů.

tabulka č. 4 – hudebně sluchové schopnosti

jméno dítěte	počet bodů: PRETEST	počet bodů: RETEST
Monika	$4+4+4=12$	$4+4+4=12$
Martin	$4+4+3=11$	$4+4+3=11$
Alžběta	$4+4+4=12$	$4+4+4=12$
Adam	$3+4+3=10$	$3+4+3=10$
Zdena	$4+4+4=12$	$4+4+4=12$
Klára	$4+4+4=12$	$4+4+4=12$
Maxim	$4+4+3=11$	$4+4+3=11$
Viktor	$4+4+4=12$	$4+4+4=12$
Karel	$4+4+4=12$	$4+4+4=12$
Karolína	$4+3+2=9$	$4+3+2=9$

Tabulka č. 5 je zaměřena na melodické a tonální cítění. Sčítané body jsou v tomto pořadí: poznání známe písně a citlivost pro dokončení nebo nedokončení melodie na tónice. Číslo za rovnítkem opět značí celkový součet bodů.

tabulka č. 5 – Melodie, tonální cítění

jméno dítěte	počet bodů: PRETEST	počet bodů: RETEST
Monika	4+3=7	4+4=8
Martin	3+2=5	3+3=6
Alžběta	4+3=7	4+3=7
Adam	4+2=6	4+3=7
Zdena	4+2=6	4+2=6
Klára	4+3=7	4+2=6
Maxim	4+2=6	4+2=6
Viktor	4+3=7	4+4=8
Karel	4+3=7	4+3=7
Karolína	4+2=6	4+2=6

Porovnáme-li celkové výsledky testů, zjistíme, že v 80% případů si děti vylepšily hudební schopnosti. Průměrně se bodové výsledky zvýšily o 2,4 bodu. U jedné dívky se zaznamenal pokles výkonu o jeden bod a to v kategorii citlivost pro dokončení nebo nedokončení melodie na tónice a u jiné dívky se nezaznamenal posun žádný.

Bodový rozdíl u rytmického cítění činil v průměru 0,9 bodu na každé dítě, musíme ale vzít v úvahu, že u třech dětí nebyl zaznamenán žádný vývoj kupředu ani zpět. Tedy u 70% dostačuje tříměsíční výuka k lepším výsledkům u rytmického cítění. Většina dětí nemá větší problém s citlivostí rytmické pulzace, tedy s pochodováním do hudby, ani s poznáním znění tempa ve skladbách. Drobné chyby se ale vyskytovaly. Reprodukce rytmických modelů činily dětem největší potíže. To značí na fakt, že paměť pro rytmus je slabší.

U části zkoušky hudebnosti, kdy se zabýváme zpěvem, se bodový přírůstek v průměru na každé dítě zvýšil o 0,6 bodu. Zlepšení tedy nastalo u 60%. Žádné dítě se v této disciplíně nezhoršilo. Největší potíže činila dětem vokální reprodukce.

Podle tabulky č. 4, která se týká hudebně sluchových schopností si dovoluujeme říci, že většina dětí na základních uměleckých školách má tyto schopnosti nadprůměrné.

U našeho vzorku je to 90% dětí. Zlepšení, pokud bylo možné, nebo zhoršení nenastalo u žádného dítěte.

U melodického a tonálního cítění byla pro děti největším problémem citlivost pro dokončení nebo nedokončení melodie na tónice. Zde jsme posun zaznamenali pouze u 40% dětí, výsledek jednoho děvčete ukazuje zhoršení o jeden bod. Ostatních 50% dětí zaznamenalo posun kupředu vždy o bod.

4.2 Vyhodnocení hypotéz a závěry výzkumu

Cílem toho výzkumu bylo ověřit, zda má výuka v přípravných odděleních na základních uměleckých školách pozitivní vliv na rozvoj hudebních schopností dětí v předškolním věku a na začátku jejich školní docházky. Tomu bylo podřízeno i určení pracovních hypotéz. Výsledky úvodní a závěrečné zkoušky hudebnosti měly potvrdit nebo vyvrátit jejich pravdivost.

Uvědomuji si, že mnou získané skutečnosti nemusí platit v širším měřítku, myslím, že by k tomu byl zapotřebí větší výzkumný vzorek. Mnou sestavené testy nejsou standardní, sloužily pouze ke zjištění hudebnosti dětí a k posouzení posunu v úrovni jejich schopností.

Realizací zkoušek hudebnosti a vyučování v přípravné hudební výchově na ZUŠ Josefa Suka v Benešově jsem dospěla k těmto závěrům:

Je zřejmé, že jednotlivé hudební schopnosti spolu velmi úzce souvisí a je třeba je prohlubovat komplexně. Pokud jsou tyto schopnosti nerozvíjeny, dochází k jejich útlumu a pomalejšímu rozvoji. Průzkum ukázal, že po jejich cíleném rozvoji se schopnosti u jednotlivých dětí zlepšily. První hypotézu o vlivu podnětného prostředí můžeme potvrdit.

Druhou pracovní hypotézu o tom, že častá práce s rytmickými pomůckami urychluje rozvoj některých hudebních schopností, můžeme potvrdit jen částečně. Vyplýváme z výsledků testů, které byly zaznamenány do tabulky č. 2, kde došlo k posunu schopností v rytmických oblastech po výuce jen u 70% dětí.

Pozitivní vliv komplexních hudebních činností na rozvoj hudebních schopností byl tedy ověřen a zároveň i účinnost vytvořených osnov, které vypovídaly o zájmu a schopnostech dětí.

4.3 Závěry pro výuku přípravných oddělení ZUŠ

Pro práci v přípravných hudebních odděleních základních uměleckých škol si dovoluujeme vyslovit tato doporučení:

- dostatečně motivovat děti v ZUŠ
- hrou podpořit komplexní hudební činnosti
- dbát na přiměřenost hudebního materiálu k věku dětí
- vést děti k tvořivosti
- propojování učební látky s asociacemi z jiných oborů (výtvarných, dramatických, pohybových)

Závěr

Pokud si vzpomenu na svá léta strávená v základní umělecké škole hodinách nauky, vybaví se mi hodiny, které mi mnoho neříkaly, paní učitelka neměla k dispozici ani počítače, ani multimediální tabuli nebo něco podobného. Musela si vystačit pouze se svou vlastní tvořivostí a nápáditostí.

Ve svých hodinách jsem se pokoušela vyvarovat toho, aby se v přípravce děti nudily a snažila jsem se jim zpestřit každou chvíli výuky.

Pokud jsou hodiny vedeny tak, že si děti vychutnají byť jediný okamžik, který jim něco užitečného přinese, myslím, že je tato výuka vedená správně a je její úkol naplněn. Hra i v našem případě musí být smysluplná. Hrou si děti do sebe přenesou mnoho zkušeností, zábavnou a spontánní formou se učí věcem, které budou v brzké době potřebovat ke zvládnutí dalších překážek.

Co říci závěrem? Práce s dětmi mě naplňuje a tím spíše, když se tato práce týká hudby a vidím za sebou výsledky, které baví nejenom mě, ale i děti. Chtěla bych pokračovat v tom, co jsem díky této bakalářské práci začala. Chtěla bych hledat děti s hudebním nadáním a pomáhat jim jej rozvíjet, neboť jak řekl H. de Balzac: *„Talent u člověka je něco podobného jako krása u ženy – je to jen příslib.“*

Resumé

Tato závěrečná práce na téma Práce s nadanými dětmi přípravných oddělení základních uměleckých škol se zabývá úrovní vzdělávání v základních uměleckých školách v České republice, hudebními schopnostmi dětí a jejich rozvojem. V praktické části je realizováno experimentální vyučování, které mělo zjistit, zda podněcování hudebních schopností má vliv na jejich zrychlený rozvoj

Resumé in English

This final work themed Work with talented children in preparatory detachment of Basic artistic schools is dealing with levels of education in basic artistic schools in Czech republic. It's dealing with musical ability of children and their development too. In practical parts is realized experimental class, which 'd find out, whether sedition musical ability has influence on their elevated development.

Klíčová slova

hudebnost, hudební schopnosti, rámcový vzdělávací program, psychologie dítěte, základní umělecká škola

Literatura a informační zdroje

1. Dočkal, V.: *Psychológia nadania*. Bratislava: 1987.
2. Herden, J.: *My pozor dáme a posloucháme*. Praha: 1996.
3. Holas, M.: *Hudební nadání*. HAMU, Praha: 1994.
4. Holas, M.: *Psychologie hudby*. Praha: 1993.
5. Jenčková, E. : *Hudba v současné škole. Základní řada*. Hradec Králové: Tandem, 2000.
6. Kodejška, M.: *Hudební výchova dětí předškolního věku. II. Hudební prostředí v rodině a mateřské škole*. Praha: UK, 1991.
7. Kodejška, M.: *Integrativní hudební výchova dětí v předškolním věku*. Praha: UK v Praze-PedF, 2002.
8. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2004.
9. *Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání (pilotní verze)*. Praha: VÚP, 2007.
10. Sedlák, Fr.: *Základy hudební psychologie*. SPN, Praha 1990.
11. Sedlák, Fr.: *Psychologie hudebních schopností a dovedností*. Praha: Supraphon, 1989.
12. Tichá, A. *Učíme děti zpívat*. 1. vydání Praha : Portál, 2005.
13. Viskupová, B.: *Hudba a pohyb*. Praha: 1987.

Obsah

Úvod.....	- 4 -
Teoretická část	- 5 -
1. Historie a současné podmínky ZUŠ v ČR	- 5 -
1.1 Charakteristika současného stavu vzdělávání.....	- 7 -
1.1.1 Přípravná hudební výchova	- 8 -
1.2 Výběr nadaných dětí z MŠ.....	- 8 -
2. Pedagogicko – psychologické přednosti rozvoje hudebnosti	- 9 -
2.1 Charakteristika dětí v předškolním věku a na počátku školní docházky	- 9 -
2.2 Charakteristika základních hudebních schopností dětí v předškolním.....	- 11 -
2.2.1 Hlasitost	- 11 -
2.2.2 Barva tónů.....	- 11 -

2.2.3 Výška tónů	- 12 -
2.2.4 Rytmus	- 12 -
2.2.5 Metrum.....	- 12 -
2.2.6 Pulzace	- 13 -
2.2.7 Tempo	- 13 -
2.2.8 Hudební paměť	- 13 -
2.2.9 Hudební představivost	- 14 -
2.3 Hudební nadání	- 14 -
Praktická část	- 15 -
3. Výzkum hudebnosti u 5 a 6 letých dětí.....	- 15 -
3.1 Předmět a cíle výzkumu, pracovní hypotéz, organizace experimentu.....	- 15 -
3.2 Úvodní zkouška hudebnosti - pretest.....	- 16 -
3.3 Učební plán pro hudební experiment.....	- 23 -
3.3.1 Rámcový vzdělávací program v hudebních činnostech.....	- 23 -
3.3.2 Výukový plán.....	- 24 -
3.4 Závěrečná zkouška hudebnosti	- 27 -
4. Výsledky výzkumu a metodické náměty pro praxi	- 28 -
4.1 Interpretace výsledků	- 28 -
4.2 Vyhodnocení hypotéz a závěry výzkumu	- 32 -
4.3 Závěry pro výuku přípravných oddělení ZUŠ	- 33 -
Závěr	- 34 -
Resumé.....	- 35 -
Resumé in English	- 35 -
Klíčová slova	- 35 -
Literatura a informační zdroje	- 36 -
Obsah	- 36 -
Přílohy.....	- 37 -

Přílohy

Seznam příloh

- záznamové archy dětí – příloha č. 1 – 10
- pohádka O veselé mašince a motivační obrázky – příloha č. 11 - 14

Záznamový arch pro test hudebnosti

Místo výzkumu: ZUŠ Josefa Suka Benešov

Jméno dítěte: Monika

Věk dítěte: 6,9

Pohlaví dítěte: XX

	PRETEST	RETEST
	počet bodů	počet bodů
Zpěv		
• zpěv jakékoliv písně v libovolné hlasové poloze3.....3.....
• zpěv písně v tónině - D dur3.....3.....
• vokální reprodukce tónů2.....3.....
Hudebně sluchové schopnosti		
• citlivost pro hlasitost4.....4.....
• rozlišování výšky tónů4.....4.....
• rozlišení stoupající a klesající melodie4.....4.....
Rytmické cítění		
• citlivost pro rytmickou pulzaci4.....4.....
• citlivost pro změny tempa4.....4.....
• reprodukce rytmických modelů3.....4.....
Melodie, tonální cítění		
• poznání známé písně4.....4.....
• citlivost pro dokončení nebo nedokončení melodie na tónice3.....4.....
<u>celkový počet bodů</u>38....41....

Záznamový arch pro test hudebnosti

Místo výzkumu: ZUŠ Josefa Suka Benešov

Jméno dítěte: Martin

Věk dítěte: 6,6

Pohlaví dítěte: XY

PRETEST

RETEST

počet bodů

počet bodů

Zpěv

• zpěv jakékoliv písně v libovolné
hlasové poloze

.....2.....

.....2.....

• zpěv písně v tónině - D dur

.....3.....

.....3.....

• vokální reprodukce tónů

.....2.....

.....2.....

Hudebně sluchové schopnosti

• citlivost pro hlasitost

.....4.....

.....4.....

• rozlišování výšky tónů

.....4.....

.....4.....

• rozlišení stoupající a klesající melodie

.....3.....

.....4.....

Rytmické cítění

• citlivost pro rytmickou pulzaci

.....2.....

.....3.....

• citlivost pro změny tempa

.....3.....

.....3.....

• reprodukce rytmických modelů

.....2.....

.....3.....

Melodie, tonální cítění

• poznání známé písně

.....3.....

.....3.....

• citlivost pro dokončení nebo

nedokončení melodie na tónice

.....2.....

.....3.....

celkový počet bodů

.....30.....

.....34.....

Záznamový arch pro test hudebnosti

Místo výzkumu: ZUŠ Josefa Suka Benešov

Jméno dítěte: Alžběta

Věk dítěte: 7,1

Pohlaví dítěte: XX

	PRETEST	RETEST
	počet bodů	počet bodů
Zpěv		
• zpěv jakékoliv písně v libovolné hlasové poloze3.....4.....
• zpěv písně v tónině - D dur4.....4.....
• vokální reprodukce tónů3.....3.....
Hudebně sluchové schopnosti		
• citlivost pro hlasitost4.....4.....
• rozlišování výšky tónů4.....4.....
• rozlišení stoupající a klesající melodie4.....4.....
Rytmické cítění		
• citlivost pro rytmickou pulzaci4.....4.....
• citlivost pro změny tempa3.....4.....
• reprodukce rytmických modelů2.....3.....
Melodie, tonální cítění		
• poznání známé písně4.....4.....
• citlivost pro dokončení nebo nedokončení melodie na tónice3.....3.....
<u>celkový počet bodů</u>38.....41.....

Záznamový arch pro test hudebnosti

Místo výzkumu: ZUŠ Josefa Suka Benešov

Jméno dítěte: Adam

Věk dítěte: 6,3

Pohlaví dítěte: XY

	PRETEST	RETEST
	počet bodů	počet bodů
Zpěv		
• zpěv jakékoliv písně v libovolné hlasové poloze4.....4.....
• zpěv písně v tónině - D dur4.....4.....
• vokální reprodukce tónů4.....4.....
Hudebně sluchové schopnosti		
• citlivost pro hlasitost3.....3.....
• rozlišování výšky tónů4.....4.....
• rozlišení stoupající a klesající melodie3.....3.....
Rytmické cítění		
• citlivost pro rytmickou pulzaci3.....3.....
• citlivost pro změny tempa3.....3.....
• reprodukce rytmických modelů2.....3.....
Melodie, tonální cítění		
• poznání známé písně4.....4.....
• citlivost pro dokončení nebo nedokončení melodie na tónice2.....3.....
<u>celkový počet bodů</u>34.....36.....

Místo výzkumu: ZUŠ Josefa Suka Benešov

Jméno dítěte: Zdena

Věk dítěte: 6,3

Pohlaví dítěte: XX

	PRETEST	RETEST
	počet bodů	počet bodů
Zpěv		
• zpěv jakékoliv písně v libovolné hlasové poloze3.....3.....
• zpěv písně v tónině - D dur3.....4.....
• vokální reprodukce tónů3.....3.....
Hudebně sluchové schopnosti		
• citlivost pro hlasitost4.....4.....
• rozlišování výšky tónů4.....4.....
• rozlišení stoupající a klesající melodie4.....4.....
Rytmické cítění		
• citlivost pro rytmickou pulzaci4.....4.....
• citlivost pro změny tempa4.....4.....
• reprodukce rytmických modelů2.....3.....
Melodie, tonální cítění		
• poznání známé písně4.....4.....
• citlivost pro dokončení nebo nedokončení melodie na tónice2.....2.....
<u>celkový počet bodů</u>33.....35.....

Záznamový arch pro test hudebnosti

Místo výzkumu: ZUŠ Josefa Suka Benešov

Jméno dítěte: Klára

Věk dítěte: 6,3

Pohlaví dítěte: XX

	PRETEST	RETEST
	počet bodů	počet bodů
Zpěv		
• zpěv jakékoliv písně v libovolné hlasové poloze4.....4.....
• zpěv písně v tónině - D dur4.....4.....
• vokální reprodukce tónů2.....2.....
Hudebně sluchové schopnosti		
• citlivost pro hlasitost4.....4.....
• rozlišování výšky tónů4.....4.....
• rozlišení stoupající a klesající melodie4.....4.....
Rytmické cítění		
• citlivost pro rytmickou pulzaci3.....3.....
• citlivost pro změny tempa4.....4.....
• reprodukce rytmických modelů2.....2.....
Melodie, tonální cítění		
• poznání známé písně4.....4.....
• citlivost pro dokončení nebo nedokončení melodie na tónice3.....2.....
<u>celkový počet bodů</u>38.....37.....

Záznamový arch pro test hudebnosti

Místo výzkumu: ZUŠ Josefa Suka Benešov

Jméno dítěte: Maxim

Věk dítěte: 5,2

Pohlaví dítěte: XY

	PRETEST	RETEST
	počet bodů	počet bodů
Zpěv		
• zpěv jakékoliv písně v libovolné hlasové poloze3.....3.....
• zpěv písně v tónině - D dur3.....3.....
• vokální reprodukce tónů2.....3.....
Hudebně sluchové schopnosti		
• citlivost pro hlasitost4.....4.....
• rozlišování výšky tónů4.....4.....
• rozlišení stoupající a klesající melodie3.....3.....
Rytmické cítění		
• citlivost pro rytmickou pulzaci3.....3.....
• citlivost pro změny tempa3.....3.....
• reprodukce rytmických modelů2.....3.....
Melodie, tonální cítění		
• poznání známé písně4.....4.....
• citlivost pro dokončení nebo nedokončení melodie na tónice2.....2.....
<u>celkový počet bodů</u>33.....35.....

Záznamový arch pro test hudebnosti

Místo výzkumu: ZUŠ Josefa Suka Benešov

Jméno dítěte: Viktor

Věk dítěte: 6,5

Pohlaví dítěte: XY

	PRETEST	RETEST
	počet bodů	počet bodů
Zpěv		
• zpěv jakékoliv písně v libovolné hlasové poloze3.....3.....
• zpěv písně v tónině - D dur4.....4.....
• vokální reprodukce tónů3.....4.....
Hudebně sluchové schopnosti		
• citlivost pro hlasitost4.....4.....
• rozlišování výšky tónů4.....4.....
• rozlišení stoupající a klesající melodie4.....4.....
Rytmické cítění		
• citlivost pro rytmičnou pulzaci4.....4.....
• citlivost pro změny tempa4.....4.....
• reprodukce rytmičkových modelů2.....3.....
Melodie, tonální cítění		
• poznání známé písně4.....4.....
• citlivost pro dokončení nebo nedokončení melodie na tónice3.....4.....
<u>celkový počet bodů</u>36.....39.....

Záznamový arch pro test hudebnosti

Místo výzkumu: ZUŠ Josefa Suka Benešov

Jméno dítěte: Karel

Věk dítěte: 6,2

Pohlaví dítěte: XY

	PRETEST	RETEST
	počet bodů	počet bodů
Zpěv		
• zpěv jakékoliv písně v libovolné hlasové poloze3.....3.....
• zpěv písně v tónině - D dur4.....4.....
• vokální reprodukce tónů3.....4.....
Hudebně sluchové schopnosti		
• citlivost pro hlasitost4.....4.....
• rozlišování výšky tónů4.....4.....
• rozlišení stoupající a klesající melodie4.....4.....
Rytmické cítění		
• citlivost pro rytmickou pulzaci3.....3.....
• citlivost pro změny tempa4.....4.....
• reprodukce rytmických modelů3.....3.....
Melodie, tonální cítění		
• poznání známé písně4.....4.....
• citlivost pro dokončení nebo nedokončení melodie na tónice3.....3.....
<u>celkový počet bodů</u>39.....40.....

Záznamový arch pro test hudebnosti

Místo výzkumu: ZUŠ Josefa Suka Benešov

Jméno dítěte: Karolína

Věk dítěte: 6,4

Pohlaví dítěte: XX

	PRETEST počet bodů	RETEST počet bodů
Zpěv		
• zpěv jakékoliv písně v libovolné hlasové poloze2.....2.....
• zpěv písně v tónině - D dur3.....3.....
• vokální reprodukce tónů2.....2.....
Hudebně sluchové schopnosti		
• citlivost pro hlasitost4.....4.....
• rozlišování výšky tónů3.....3.....
• rozlišení stoupající a klesající melodie2.....2.....
Rytmické cítění		
• citlivost pro rytmickou pulzaci3.....3.....
• citlivost pro změny tempa3.....3.....
• reprodukce rytmických modelů2.....2.....
Melodie, tonální cítění		
• poznání známé písně4.....4.....
• citlivost pro dokončení nebo nedokončení melodie na tónice2.....2.....
<u>celkový počet bodů</u>26.....26.....

O veselé mašince

Za dob našich prababiček a pradědů, kdy byly vlaky ještě zapřahovány za parní lokomotivy, jezdila po kolejích z Humpolce do Nymburka, z Nymburka do Prahy nebo z Prahy do Brna jedna z mnoha podobných mašinek.

Ale tahle parní lokomotiva byla přece jenom něčím odlišná od těch ostatních. Měla vždy hodně veselou náladu, proto jí všichni říkali Veselinka. Když k ní páni strojívníci zapřáhli vagóny, a bylo jedno, zda jsou velké, malé, osobní nebo nákladní, červené či zelené, byla ještě veselejší.

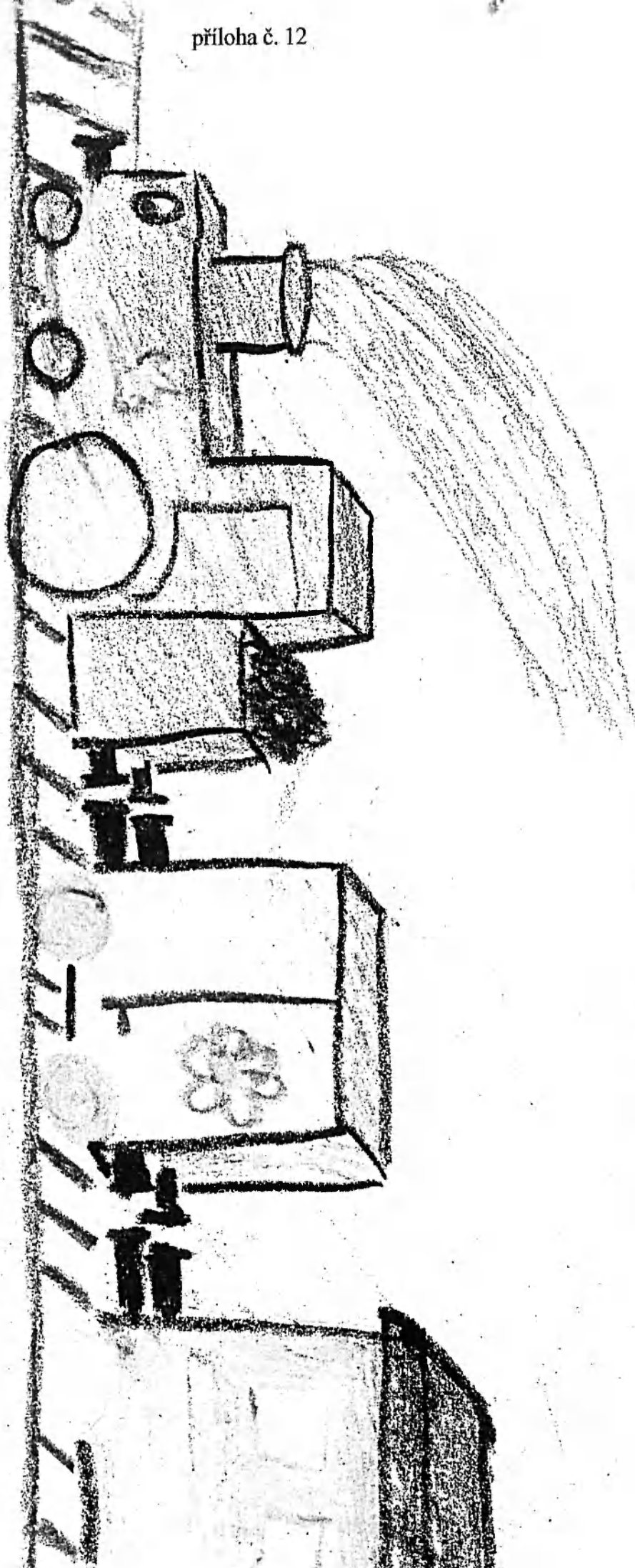
Do té veliké radosti ještě pan Výpravčí Čepička zapískal na lesklou stříbrnou píšťalku odjezd, rozjela se Veselinka na svou trasu Humpolec – Nymburk, nebo Nymburk – Praha, a nebo Praha – Brno, zkrátka, kam ji koleje vedly, zpívala si vždycky jednu písničku:

Veselinka jezdí krajem
a rozdává smích
Pan výpravčí na píšťalku
jako ptáček písk
Okolo kol syčí pára
a na vláček mává Jára
Mašinka pro radost zpívá
pár notiček svých

Přiměřenou rychlostí, kterou jí ukazovaly drážní značky a návěstidla, projížděla krajinou a na každého, koho potkala, posílala rozzářený úsměv a s ním i dobrou náladu. A notičky z písničky létaly na všechny strany.

Lidem z okolí Humpolce, Nymburka, Prahy i Brna, se melodie tak líbila, že se ji velmi rychle naučili a pokud jim den kazila špatná, ba dokonce chmurná nálada, zazpívali si písničku od Veselinky a hned jim bylo veseleji.

Ve-se-linka je-zdí a roz-dá-vá smích. Já-ko ptá-ček pí-sk.
Oko-lo kol sy-čí pá-ra a na vlá-ček má-vá Já-ra.
Ma-šinka pro ra-dost zpí-vá pár no-tiček svých.

PRAHA

